

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Under juni, juli, augusti och september utkommer
Dagny med endast ett häfte månatligen.

1900

Ny följd III årg.

Häft. 12

TIDSKRIFT FÖR

SOCIALA OCH LITTERARA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

ORGAN FÖR

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET, FÖRENINGEN FÖR VÄLGÖRENHETENS ORDNANDE
OCH FÖRENINGEN HANDARBETETS VANNER

REDAKTÖR: *LOTTEN DAHLGREN*

INNEHÅLL:

CECILIA BÅÅTH-HOLMBERG: Skola vi taga vård om våra fabriksflickor? (Forts.)

CHARL. NERMAN: Krig i sikte. Barndomsminnen från 1848.

Litteratur: K. B.: Storgården af Karl-Erik Forsslund. — G. H—s: Konsthistoria

af Carl G. Laurin. — L. D.: Samlade berättelser af Ernst Ahlgren.

Internationella Kvinnokongresserna i Paris 1900.

Ellen Fries Stipendiefond.

SVECIA,

Solidt, tidsenligt Lifförsäkringsbolag.
Ömsesidighetsprincip. — Svensk dödlighet.

Kontor: Regeringsgatan 3.

Olycksfall-försäkringsanstalten GOTHIA.

Afslutar olycksfallförsäkringar på liberalaste och tidsenligaste vilkor.

Hufvudkontor: Regeringsgatan 3, 2 tr.

Kjellbergsska Skolan

Största lager af
Duktyger,
Lakans- och Örngåttslärfter,
Handdukar, Hollands, Madapolam,
Piqué, Broderier & Spetsar.
Specialité: **Damutstyrslar,**

hvilka förfärdigas å egen Syateljier och levereras fullt färdiga, märkta och tvättade.

Egen Tvätt- och Strykinrättning jemte Ångmangel.

K. M. LUNDBERG, Stureplan.

K. M. LUNDBERG

Textilafdelning, Thyra Grafström.

Färdiga och påbörjade **Broderier** på siden, kläde, linn- och yllestramalj, passande för Dukar, Portiärer, Mattor Kuddar, Serveringsdukar m. m. Mönster uthyras. Requisitioner från landsorten ombesörjas pr omgående.

Froms Velocipeder äro utmärkta,

och af alla, som använda dem, mycket omtyckta för deras *styrka* samt *stadiga och lätta gång.*

OBS.! Priserna nedsatta. Begär priskurant. OBS!

PER FROMS Velocipedfabriks-Aktiebolag,
(Kongl. Hofleverantör)

Müstersamuelsgatan 34, STOCKHOLM.

Riks 10 98.

Allm. 5978.

OBS.! Alla slags velocipeder repareras.

Smedman den äldres

HANDELS-SKOLA

Stockholm, **Stortorget 16.** Allm. tel. 21 77.

Nya elever mottagas alla tider på året.

Anmälningstid 10—2.

Undervisning i alla å kontor förekommande ämnen och språk.

Dugliga biträden erhållas från skolan.

OBS.! Å bref anhålles om fullständig adress.

Annonser för DAGNY

upptagas af

fröken Ingeborg Bergström, 31 Östermalmsgatan 31.

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna värden af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrodda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning

(Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4),

som under garanti af **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten inflyttna medel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny placering af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatafdelningen, underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å inteckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att inteckningarna blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad inteckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsafgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

L'HUMANITE NOUVELLE

Revue internationale illustrée

Sciences, Lettres et Arts

Paraît mensuellement en un volume in 8° d'au moins 128 pages.

La Revue ne publie que de l'inédit.

Directeur scientifique: **A. Hamon.** Directeur littéraire: **V. Emile-Michelet.**

L'HUMANITE NOUVELLE

est la moins coûteuse, la mieux faite, la plus complète et la plus indépendante de toutes les revues.

L'HUMANITE NOUVELLE

traite de: Sciences mathématiques, Physiques, Géographiques, biologiques, Lettres, Arts, Sociologie, Economique, Politique, Philosophie, Religion.

L'HUMANITE NOUVELLE

publie des articles dus aux meilleurs auteurs de tous les pays.

Dans chaque numéro il y a des chroniques littéraire, artistique, théâtrale, politique, une revue des livres et revues des toutes les langues et de tous sujets.

Aucune Revue ne peut rivaliser avec **L'HUMANITE NOUVELLE.**

Envoi d'un numéro spécimen gratis sur demande.

Abonnements. Union postale: un an 18 fr.; 6 mois 9 fr. Le n^o I, 75.

France et Belgique: un an 15 fr.; 6 mois 8 fr.; Le n^o I, 50.

Librairie **C. Reinwald, Schleicher Frères**, éditeurs.

VI, Paris 15, rue des Saints-Pères. VI.

Aug. Magnusson

46 & 48 Vesterlånggatan 46 & 48

STOCKHOLM.

(Etablerad 1860.)

Största lager i Norden

af

Kulörta och Svarta Klädningstyger
i **Siden** och **Ylle**,
Bomullsvvaror, Kapptyger och Schalar.

Afdelningen

för å egen fabrik confectionerade artiklar, in-
rättad efter utländskt mönster, erbjuder ett

storartadt urval af **färdiggjorda**

Promenad- och Sällskapsklädningar,

Bluslif och Kjolar,

*Res-, Rid-, Velociped- o. Gymnastikdräk-
ter, Morgonrockar och Underkjolar m. m.*

Allt efter senaste modeller.

Riks-Telefon 6 26.
Allm. Telefon 2867.

**Profver på begäran
kostnadsfritt.**

Riks-Telefon 6 26
Allm. Telefon 28 67.

Skola vi taga vård om våra fabriksflickor?

Den som något färdas omkring i Sverige kan ej undgå att märka, att dess ödslighet på allt flera ställen förbytes till liflig industriell rörlighet. Stora nya fabrikscentra uppväxa, och småstäder, som nyss lågo döda och inklämda inom sina trånga ortsintressen, hålla på att med nästan amerikansk snabbhet utveckla sig till storindustriella platser. Våldiga, redan till det yttre praktfulla verkstäder stå färdiga, innan man vet ordet af, och hela små samhällen af väluppförda arbetarebostäder omgifva dem. Hit strömma nu i massor unga män och kvinnor från landet.

— Huru mycket bättre är ej det fria lifvet som arbeterska vid fabriken än det man har som hel- eller halfårsbunden tjänarinna, särskildt på landet! Man arbetar sina vissa timmar, se'n är man fri. Man har ingen husmor, som rättar en och har makt att hålla efter en. Man har sin bestämda fritid för egen räkning, man kan då roa sig hur mycket man vill, och räcka ej dagens fritimmar, så — har man ju också »natten ledig», och hela söndagen, då man kan gå klädd som fröken både i kappkrage och boa, om man tycker sig så ha råd.

Inte är väl det underligt, att man går till stadsfabrikerna i stället för att tjäna bondpiga och få hålla till i kök och lagård! —

Sådan är tankegången.

Och fabriksbefolkningen växer med rask fart, medan ute på landet husbönder ur alla klasser, framför allt landtbrukarens, i förtviflan se sig om efter arbetshänder, villiga att taga itu med *ett hems* uppgifter.

* * *

Jag befann mig nyligen i en liten krets af de högre klassernas familjemödrar just i ett sådant nyblifvet industricentrum och lyssnade till denna allmänna klagan öfver svårigheten att få tjänarinnor, medan de kvinliga fabrikerne voro öfverhopade af arbetssökande.

Jag hörde de samtalande i harmsen eller beklagande ton utbyta sina tankar om följderna häraf.

— Åh, att se dem, dessa fabriksflickor, efter arbetstidens slut fräcka och fliniga stryka omkring på gatorna med de unga karlarna! —

— En sådan samhällets drägg det skall bildas af dessa människor —

— Och så befolkningen kommer att ökas! —

— Ökas? —

— Ja, på otillåtna vägar naturligtvis.

— Jo, det är då sorgligt och mörkt med besked! —

* * *

Ja, det är sorgligt, och det är mörkt.

För min tanke stodo dessa skaror af flickor, ofta knappast öfver barndomsgränsen, lämnade alldeles vind för väg af samhälle och medmänniskor, utan hem, utan ledning, utan någon vänligt tillbakahållande hand, hemfallna åt frestelser och med säker utsikt att förförda och sjunkna framsläpa sitt lif i smutsigt elände. Och märk — fallna icke på grund af den tjusning som en låt vara hycklad kärlek och ömhet har öfver ett oerfaret kvinnobarn, utan rätt och slätt genom sin egen kalla, tanklösa brist på renhetskänsla, brist på förståelse af kvinlig värdighet och kvinligt värde. Jag tänkte på den år för år växande skaran af i allt utom i detaljarbete på fabriken, okunniga kvinnor, råa, skumögda, hesa och fräcka, till hvilka dessa unga barn skulle utvecklas, som jag för ett par timmar sedan sett strömma ut genom fabriksporten, ännu rosenkindade, men med en viss lysten ifver i ögonen.

Det är ej endast de *nya* fabrikena, som skapa ett dylikt proletariat, hvilket, om ej bot rådes, skall komma att öfversvämma landet med smuts och skam.

Lika mycket å äldre industriplatser äger samma förhållande rum.

Jag behöfver endast nämna norrländska brädgårdar. De kvinnor, yngre som äldre, hvilka där arbeta, äfvenledes utan tillsyn, utan ledning, hafva oftast mycket litet af sitt köns dygder och förtjänster. Detta gäller äfven, och icke minst, de gifta. Jag vågar tryggt säga, att intet elände kan öfverträffa det som råder i dessa brädgårdsarbetares hem. Ty ensam, om ock sjunken, bär en kvinna dock ej det ansvar som den gifta, hvilken störtar ett helt litet hem i ohjälplig olycka. Dessa gifta f. d. brädgårdskvinnor äro i regel

så fullkomligt okunniga, att de hvarken kunna tillreda njutbar föda eller med sina händer hålla hemmets ordning och bestånd uppe.

Under ett mångårigt arbete för höjandet af landsbygdens unga kvinnor har jag kommit i liflig beröring med *eliten* af den kvinliga ungdomen; jag skulle vilja säga aristokratinnorna bland landtbefolkningen, vare sig den unga flickan utgått från torpet, småstaden eller den rika landtgården. Den ungdom, som fritt, af egen inre drift söker folkhögskolan, är själsvaken, törstande ej minst efter andens upplysning. Och på grund häraf har det visat sig vara en tacksam uppgift att äfven väcka deras intresse för just ett *litet* hems kraf på en kvinna, väcka intresse för den *sedliga betydelsen* af hvarje än så ringa arbetsdetalj i den husliga mekanismen.

Men fabrikernas och brädgårdarnas ungdom kommer icke under folkhögskolans inflytande; dess själar äro lika främmande för dennas sedliga, intellektuella och praktiska uppfostran som för den ungdomsklass, hvilken där söker näring för hjärtat och utbildning af handens och hufvudets färdigheter.

Af våra nuvarande uppfostringsanstalter finnes ingen, som kunde åtaga sig dessa stackars kvinnor, för hvilka ingen yttre tillflykt finnes och som äro allt för outvecklade och okunniga att af egen kraft hålla sig uppe och skapa sig en dräglig framtid.

Redan är klagan stor, att landtbefolkningens jämförelsevis ofördärfvade döttrar strömma till städerna och där gå under. Hur skall det bli, när den industriella utvecklingen än vidare växer?

Och hur är det i andra industriländer?

* * *

Dessa frågor sysselsatte mig mycket under de tre månader jag förliden sommar tillbragte delvis i tyska industriländer, exempelvis Thüringen, Sachsen o. s. v.

Man behöfver hvarken å resor eller i böcker hafva studerat så synnerligt mycket för att komma underfund med att kvinnornas ställning t. ex. i Westphalen och Belgien mångenstädes och allt för ofta är föga människovärdig.

Och det är i sanning på tiden, att varmhjärtade män och kvinnor söka finna uppslag till *höjandet af industrikvinnans tillvaro*.

Ett sådant uppslag, det bästa och mest ändamålsenliga jag sett, är dessa »Mädchenheime des Evangelischen Diakonievereins», som bildats för unga fabriksarbeterskor.

Denna evangeliska diakoniförening, hvars säte är i Berlin—Zehlendorf, har till syfte att *genom* kvinnor arbeta för kvinnors utveckling till individuella personligheter och själfständigt oberoende. Af Tysklands kvinnor i åldern 21—50 år är $\frac{1}{3}$ ogift och står därigenom utan i egentlig mening betryggande verksamhet. Men att äga en verksamhet i lifvet är både en rättighet och en förpliktelse för en hvar. Äfven de kvinnor, som äro ekonomiskt oberoende, behöfva fylla sitt lif med verkligt innehåll genom att vara nyttiga för andra, och sin lycka, lifvets välsignelse finna de först då de äro till välsignelse för andra.

Diakoniföreningen har för den skull upprättat en mängd olikartade skolor för unga kvinnor ur alla klasser, äfven de allra högsta. Sådana äro t. ex. »die Töchterheime» i Cassel, ett slags pensionat med fackundervisning af olika slag för unga damer. Sällan har jag rönt så glädt och lifvande intryck i någon högre uppfostringsanstalt som här, sällan har jag sett ett undervisningssystem i allo så praktiskt och tilltalande genomfördt. Ej få svenska unga damer hafva genomgått dessa Casselskolor. Kanske kan jag en annan gång få tillfälle att närmare skildra dem; de erinra i anda och anordning om Pestalozzi-Fröbelhuset i Berlin, ehuru deras hufvudsyfte är väsentligen olika. Organisationen är emellertid mycket omfattande och afser både högre allmänbildning och yrkesbildning.

Föreningen har också stiftat s. k. »Heilerziehungsanstalten» — kuranstalter i förening med utbildningsskolor för unga flickor af de högre klasserna, hvilka på ett eller annat sätt äro för svaga att genomgå vanliga skolor. Vidare naturligtvis olika och mycket omfattande skolor för diakoniens egna medlemmar, som här utbildas till ledarinnor af skolor och flickpensionat, till sjuksystrar, kort sagdt till att tjäna inom det allmänna välgörenhetsområdets många olika riktningar.

* * *

Till för kort tid sedan var i Tyskland emellertid alls intet gjordt för arbetsklassens unga kvinnor.

I ännu högre grad än hos oss höres här klagan öfver den demoralisation, som äger rum inom de kolossala industridistrikten. Ännu mer än hos oss strömma de unga kvinnorna till fabrikena, dessa må nu befinna sig i stad eller på landet, för så vidt man kan kalla t. ex. en provins som Westphalen »landet» — den är snarare en enda stad af fabriker, där allt är svart och sotigt, från

»skogen» af rykande höga skorstenar till gräset på vägkanterna och bäckarnas vatten.

Det är *professor dr Zimmer* i Zehlendorf, i hvars människoälskande sinne tanken att höja de unga fabriksflickornas ställning vaknat. Han har noga studerat förhållandena i de olika industridistrikten och med sorg sett huru värnlösa och okunniga unga fabriksflickor, många ännu i konfirmationsåldern, förfalla och gå under i elände.

Han fattade då beslutet att söka upprätta ett slags pensionat med uppfostringssyfte, s. k. »Mädchenheime», för fabriksflickor, liksom man i de s. k. »Töchterheime» hade sådana för unga damer.

Det finnes visserligen i Tyskland, om jag ej missminner mig, omkring 150 s. k. hem för arbeterskor. Dessa hem äro dock utslutande ett slags härbergen, kaserner, som ingalunda bidraga att höja sedligheten eller ha det minsta uppfostrande eller förädlade syfte. Tvärtom.

Professor Zimmers Mädchenheim är ämnadt att vara en utbildningsanstalt, där fabriksflickor få lära ordning och goda seder, vidare allt som kräves för ett arbetarehems bestånd, enkel matlagning, enkel bokföring, enkel klädsömnad m. m., och för den intellektuella utvecklingen är sörjdt genom särskilda »underhållningsaftnar», genom föredrag, sångundervisning, gemensamma söndagsutflykter o. s. v.

(Forts.)

Cecilia Bååth-Holmberg.

Krig i sikte.

Barndomsminnen från 1848.

»Rykten om örlig.»

Hvar och en visste att det var krig nere i Danmark. Till och med den ej fullt åttaåriga Mia hade reda på att danskarna stridde mot slesvig-holsteinarna, hvilka fingo hjälp från Tyskland, och Mia hade till och med för sig själf i djupaste hemlighet gjort upp en teori angående de sistnämndas stridssätt. De skulle, enligt hennes åsikt, komma åkande i stora »holsteinare», ett slags då för tiden i Skåne mycket brukliga tvåsitsiga, öppna åkdon, breda nog att i hvarje säte rymma minst tre fullväxta personer eller ock ett obestämdt antal barnungar, hvilka naturligtvis icke hade rätt att göra anspråk på att sitta bekvämt. Dessa holsteinare, fullpackade

med slesvig-holsteinare, borde enligt Mias mening med ursinnig fart köras in i den danska hären, ungefär som Harald Hildetands stridsvagn, enligt Fryxell, skulle hafva farit genom svenskarnas led i det märkvärdiga Bråvallaslaget, och skulle då sannolikt vagnarnas besättningar »hugga och sticka omkring sig åt alla sidor», just som besagde gamle hjälte lär hafva gjort, tills han af Odin själf fick dråpslaget.

Dessa sina tankar om stridens gång behöll dock Mia för sig själf, ty om de, som hon stundom misstänkte, voro dumma — tänk hvad då syskonen skulle skratta åt henne! Småflickorna, som sinsemellan ofta resonnerade om kriget, hade i början ej tagit parti för någon af de stridande, ty af historien hade de inhämtat, att danskarne aldrig brukat vara synnerligen vänligt stämde mot Sverige, och de hade hört någon säga, att Axel Oxenstierna om Danmark fällt det yttrandet: »Det hänger i hälarne på Sverige som en byracka, hvar gång de våra ha annat att sköta» — och hvad det ville säga, det visste de af egen erfarenhet, ty att gå förbi Hans Jons' gård när den fruktansvärde gårdshunden Murrian var lös, *det* var inte alls roligt.

Några sympatier för slesvig-holsteinarna kunde de dock ännu mindre hysa, enär både pappa och de stora bröderna så tydligt som möjligt uttalade sitt ogillande af deras uppror mot danske kungen, och månget bittert ord fälldes om dem hvarje gång posten kom och tidningarna utdelades till läsning. Detta inträffade i vanliga fall blott *en* gång i veckan, nämligen hvarje lördag, då postväskan kom på eftermiddagen mellan 2 och 3, då middagen var öfver. Ett ridande postbud hämtade denna dag Torps postväska, jämte åtskilliga andra herrgårdars, från staden Lund, till hvilken man från Torp just ej hade närmaste väg, nära två mil. Hade man under veckans lopp haft eget stadsbud, kunde man ju med detta få något färskare nyheter. — Eljes åtnöjde man sig då för tiden med att på lördagen mottaga de hopade Stockholmstidningarna för veckan, bestående af en konservativ och en liberal daglig tidning; den liberala var Aftonbladet; den konservativa var än en, än en annan. Mia påminner sig att en af dem hette Svenska Biet. Allt nog, 12 Stockholmstidningar i en post — därtill Lunds Veckoblad, 2 nummer, en Malmötidning, 3 nummer, Lördagsmagasinet, 1 nummer. En väldig mängd att genomläsa, jämte alla bref, de flesta till far själf, som förde en vidlyftig och intressant korrespondens med många af sin tids mera bekanta män inom kyrkan och staten. På den tiden

skrefvo bildade män intressanta bref till sina vänner; om de nu ha tid att skriva något som är värdt att läsa, så skicka de till tidningarna.

En viss dag på försommaren 1848 var familjen efter middagen samlad i matsalen. Det var lördag, en festdag för den läs- och nyhetshungriga ungdomen. Pappa sitter i sin högryggade länstol vid det nyss afdukade matbordet. Mamma har sin vanliga plats vid sitt lilla sybord i en fönsternisch. Ungdomen placerar sig här och där efter behag, väntande med ifver att postväskans innehåll skall bli tillgängligt för allmänheten. Mia har dock vid sådana tillfällen en gifven plats, nämligen på en pall, som hon drager så nära som möjligt intill pappas länstol, ty hon vet att så snart han genomgått en tidning, sticker han den till henne för att hon må sluka de intressanta kolumner, som ha till öfverskrift: *Blandade ämnen* eller *Småplock*.

Ifrågavarande dag tycktes pappa vara mera intresserad af att öppna några af sina bref än att röra vid tidningspackorna, och det var icke vanligt att någon annan gjorde det före honom, utom att mamma hade för plägsed att ta Lunds Veckoblad med sig till fönstret, och att guvernanten, fröken B., började skära upp sitt favoritblad, Lördagsmagasinet. Men efter några minuters väntan tog sig äldste sonen Justus, såsom redan varande juris studiosus, dristigheten att med ett: »Pappa ursäktar väl?» bemäktiga sig Malmötidningarna, som borde innehålla de färskaste nyheterna från krigsteatern. I våra dagar skulle de visst icke ansetts färska, men på den tiden hade man hvarken järnvägar eller telegraf här i nordn. Pappa, som läste ett bref från sin gamle vän, den kvicke professor Br—s i Lund, fann i detta samma nyhet, som Justus samtidigt såg tryckt med fetstil i Malmötidningen, ur hvilken han med hög, triumferande ton uppläste en notis som började med följande ord: »Danskarna ha vid Dybbel drifvit Wrangel och preussarna på flykten.»

Stor glädje bland den danskvänliga familjen! Äfven Mia, som för ögonblicket varit hindrad att fördjupa sig i sina älskade Blandade ämnen, hade nu ledighet att uppfatta en del af det som talades de stora emellan och var från denna stund beredd att när som helst gå ut som sköldmö till Danmarks försvar och äfven, om behof gjordes, från Köpenhamns murar, enligt fru Emerentia Paulis metod, hålla öfver möjligen framstormande fiender så många kittlar med kokande vatten, som hon kunde få tag i och orkade släpa till murens rand. Som de båda gröt kittlarna i köket voro så stora och tunga, att hon knappt kunde lyfta dem tomma, önskade hon dock

anlita den armstarka köksmasonen Sissas bistånd för att bära dem till önskad plats då de voro bräddfylla med sjukhett vatten. Eller kanske det vore bäst att låta Sissa sköta hela den besvärliga vattenserveringen? Stora syster Mina hade visserligen en gång sagt, då dylika planer voro å bane: »Pigor äro aldrig tappra», emedan Fryxell ej omförmält något exempel af tapperhet inom denna nyttiga klass, men Mia undantog dock i tysthet sin gynnarinna, den af alla fruktade kökshärskarinnau, från detta allmänna omdöme.

»Ha ha!» skrattar pappa till. »Vännen Br—s kan ändå af gammal vana icke låta bli att hacka på danskarna; hör bara hvad han skriver: »Danskarna berömma sig af en lysande seger och stora förluster i döda och sårade; men flertalet af deras döda bruka stå upp igen, sedan de hunnit hämta sig från den första förskräckelsen.» »Farbror Br—s kan aldrig låta bli att vara elak», menar Justus, »men han är ändå glad att danskarna ha segrat. För min del känner jag det så, som borde vi svenskar gå man ur huse, åtminstone här i de sydliga provinserna, för att hjälpa våra danska bröder. Många studenter ämna gå ut som frivilliga; jag går kanske ut, jag med.» (»Hvad Justus måtte vara tapper!» tänker Mia.)

»Hm! Hm!» gruffar pappa. »Vi kunna komma att snart behöfva våra raska pojkar här hemma! 'När det brinner i grannens vägg, så akta din egen', säger ordspråket.»

»Ja, ser far, det tycker jag vi göra, om vi hjälpa till att släcka när det brinner i Danmarks vägg», menade Justus. (Mia tyckte att både pappa och Justus hade rätt, »men», tänkte hon, »om fiender komma hit, vore det nog bäst att Justus vore hemma och hjälpte till att försvara oss.»)

»Tscherning skriver att våra gossar ha utmärkt sig i striden», fortfor pappa, som nu öppnat ett annat bref. Den dåvarande danske krigsministern Tscherning stod i nära vänskapsförbindelse med honom. (»Om Justus varit där», tänkte Mia med glödande kinder, »så hade han kanske varit den tappreste.») »Men ack, han nämner att Sommelius och Leijonhufvud ha stupat vid Dybbel», säger han vidare; »hvad hade de också där att göra?» brummar han halft förbittrad; men då blef Mia så förskräckt vid tanken att detsamma kunde hafva händt hennes käraste bror, att hon rusade ut i barnkammaren och icke var med längre för den gången.

Första inkvarteringen.

Snart började det se ut som skulle svenskarna komma med i leken, ty det ena regementet efter det andra inryckte i Skåne för

att tills vidare inkvarteras därstädes och sedan efterhand öfverföras till de danska öarna.

En dag, då det var främmande herrar vid middagsbordet, talades om huru inkvarteringen skulle fördelas i kringliggande byar och gårdar, och någon yttrade, att Torps egendom, såsom varande af insockne frälsnatur, hade rättighet att slippa detta besvär, men herrn i huset utropade med en viss häftighet: »I dessa tider skall man tänka mer på sina skyldigheter än på sina rättigheter, och jag skulle just skämmas för att låta officerare ligga hopträngda i bondstugorna, så länge jag har ett par gästrum och några hyggliga sängar att erbjuda dem.» —

Småflickorna gillade i hög grad dessa pappas åsikter, helst som de därigenom fingo hopp om den lyckan att få se och kanske till och med tala med och sitta till bords med »tappa hjältar, som skulle draga ut i krig.»

Det dröjde ej länge innan dessa ljusa förhoppningar började uppfyllas. En vacker eftermiddag hade Mina och Mia varit på besök hos den snälla och af hela familjen omtyckta torparhustrun Elna Anders Ols', till hvars lille »påg» Ola de båda flickorna med mammas råd och goda minne, men i alla fall »alldeles själfva», förfärdigat en liten kostym, kallad »klocka», ett slags kolt, som Mina med oändligt bryderi tillklippt af en urvuxen underkjol, hvarefter Mia på stora systems befallning sytt de flesta sömmarna. Nu hade man varit i Anders Ols' torp för att profva detta mästerstycke och funnit det vara ganska godt; ja, Elna hade till och med sagt, att »det går väl aldrig an att pågen har en så grann klocka, den är riktigt på herrskapsvis», hvarpå den oändligt smickrade Mina lugnade henne med att »Ola kan åtminstone ha den om söndagarna.»

Flickorna hade från torpet följt en gångstig, ledande genom en skogsdunge, som sträckte sig till bakgården mellan köksutgången och bryggghuset. Hvad få de väl se där? Tre präktiga ridhästar ledas fram och åter af tre fina herrar, klädda i uniform; två lika fina herrar sitta på en bänk vid kökstrappan, och ännu en af samma slag promenerar utmed husets framsida med gevär på axeln. En förnuftig människa skulle väl begripit, att »herrarna» voro simpla soldater, men Mina och Mia voro ej synnerligen förnuftiga människor — ännu åtminstone, hvarför de stannade vid skogsbrynet och med häpnad, ej oblandad med förskräckelse, betraktade främlingarna.

»Det är militärer», förklarade Mina, efter att några ögonblick hafva noggrannt beskådat de märkvärdiga företeelserna.

»Mina», utropade Mia förfärad, »det måtte väl aldrig vara slesvig-holsteinare!» Hon fattade härvid Mina i armen och ville draga henne med sig bakom närmaste buske, men Mina, som först blef en smula häpen, sade efter något betänkande med öfverlägset lugn:

»Mia skall inte sjåpa sig, det är vårt eget folk; ser inte Mia att de ha blå rockar och gula knappar. Men det värsta är», fortfor Mina, som var något svag för det yttre, »det värsta är att vi ha våra gamla kråkor på oss, och det är rakt omöjligt att komma in, hvarken genom förstugan eller köket, utan att de få se oss. Ja, det kan då ingen hjälpa, vi gå in genom köksdörren; kom bara ihåg att Mia skall niga vackert, när vi gå förbi dem som sitta på bänken.» — Alltså gick man på med friskt mod, och flickorna nego mycket prydligt då de passerade förbi de båda »militärerna» vid köksdörren, hvilka hastigt reste på sig och gjorde honnör, hvar efter Mina, sedan hon stängt köksdörren, hörde dem beundrande säga: »Det var ett par 'artuga' mamseller.» Flickorna antogo denna komplimang såsom syftande på deras artiga nigningar, ehuru det lika gärna kunde tydas som ett omdöme rörande deras personliga utseende — men huru därmed än förhöll sig, så räckte glädjen däröfver ej länge, ty vid köksfönstret stod bror Hans och hälsade systrarna med det försmädliga tillropet: »Ni är just ett par höns, som skall ge er till att niga så djupt för *knektar*.» —

Hvad hade nu Hans att beställa i köket? Det må man väl fråga; men det blef dock snart känt. Den i köket allhärskande Sissa hade nyss med kaffe trakterat de till gården anlända knektar, som dit åtföljt öfversten vid Smålands grenadierer, hvilken jämte tre af regementets officerare blifvit bjuden att taga nattkvarter på Torp. Den ende af soldaterna, som ej ännu tillgodonjutit hennes gästvänlighet, var den grenadier, som med gevär på axel bestred vakthållning utanför stora byggnaden, hvarest hans öfverste och regementets fana voro inkvarterade. Förgäfves hade Sissa redan ett par gånger, då han passerade förbi köksfönstret, med en kaffekopp i handen till honom ställt den välmenta uppmaningen: »Soldaten ska' vara så bra och komma in och dricka en kopp och en slät och en gök.» »*En kopp*» var första kaffekoppen med dopp af kringlor och bullar, »*en slät*» var hvad man fruntimmer emellan kallar »påtar», »*en gök*» ville säga en kopp kaffe med en sup brännvin uti.

Men mot alla dessa lockelser satte den vaktgörande soldaten ett obevekligt nej, åtföljdt af ett höfligt: »tackar allra mju-

kast.» Sissa ansåg hans nekande svar såsom öfverdrifvet krus och upprepade sin frestande inbjudning, tills den allestädes närvarande Hans märkte oråd, rusade in i köket och var nära att skrämma lifvet ur Sissa genom att förtälja henne, att »det var för väl att soldaten inte låtit narra sig ifrån sin post, ty det var lifsstraff på sådant i krigstider, och om han hade lämnat sin post, skulle han blifvit skjuten här ute på gården, midt för våra fönster, och sedan du själf, Sissa», tillade Hans, »för det du hade förledt honom.»

Den eljes oförfärade Sissa bleknade nu af förskräckelse och satte kaffekitteln att hålla sig varm till dess den ifrågavaranda knekten blefve aflöst, hvilket skulle ske inom en timme, såsom de för tillfället tjänstfria kamraterna visste att förtälja.

Lycklig öfver, att för ögonblicket hafva satt skräck i Sissa, till hvilken han för närvarande hade ett särskildt horn i sidan, emedan hon för några dagar sedan förmenat honom att koka knäck i köket, begaf sig Hans in i förmaket bland herrarna och blef där lika obetydlig, som han nyss varit viktig i köket.

Sedan flickorna i barnkammaren uppsnyggats med rena kräs och rena förkläden, begåfvo de sig in för att genomgå den något genanta, men absolut nödvändiga ceremonin att hälsa på de främmande herrarna, hvarefter de så mycket som möjligtvis gick an uppehöll sig inne »i rummen» (matsalen och förmaket utmärktes företrädesvis med denna hederstitel) för att kanhända få höra någon historia om underbara bedrifter och äfventyr af de krigiska gästerna; men de talade besynnerligt nog icke just om annat än hvad andra herrar brukade göra, och särskildt anmärkte Mia, att öfversten talade med hennes mamma om Lund och om gemensamma bekanta där, professorer och andra »farbröder», som äfven Mia kände och ansåg för helt vanligt och i synnerhet mycket fredligt folk.

Men det var en sak, som gjorde dessa militäriska herrars besök till en vida mera minnesvärd tilldragelse än besök af annat, lärdt eller olärnt folk. Med regementets öfverste följde regementets fana — smålänningarnas fana — kanske just den, som fört Smålands »getapågar» till seger under Måns Stenbocks befäl, tänkte Mia. Denna ärorika fana stod nu helt fredligt och anspråkslöst i förstugan på Torp, och Mia hade hört, att soldaten, som stod på post, i synnerhet skulle hålla vakt öfver fanan. Det vore ju också förfärligt, om »fienderna» (ett obestämdt begrepp) skulle gå och stjäla bort den någon natt och hänga upp den någonstädes i en af sina kyrkor och sedan påstå, att de vunnit den i en strid, sedan

de slagit svenskarna. Det kunde fienderna kanske vara nog nedriga att säga, om bara de finge tag i fanan på hvad sätt som helst. Det var också bra förtretligt att fanan skulle vara instucken i ett fodral, så att man icke skulle få se den i all dess glans. Mia var nog dristig att fråga en knekt, som stod i förstugan, troligtvis i enlighet med någon befallning af öfversten: »Kunde ni inte taga ut fanan ur fodralet så att vi finge se på den?» hvarpå soldaten svarade: »Nej, lilla mamsell, det är så omöjligt som — aldrig det; fanan får aldrig utvecklas utan om nådig öfversten ger order om det.» — »Men om öfversten befallde det, då skulle ni väl göra det?» frågade Mia vidare. »Ja, det faller af sig själf som gamla hus», svarade knekten.

Under aftonens lopp hunno flickorna att bli mycket goda vänner med de främmande herrarna, i synnerhet med den snälle gamle öfversten, som tog Mia på sitt knä och frågade henne om allt möjligt, såsom hvad pappas hundar hette och om de voro snälla, samt talade om för henne om hans egna hästar och hundar och hvarje-handa roliga saker. Han var alltid så barnkär, sades det. Bland annat frågade han också Mia, om hon hade lust att följa med honom ut i kriget, hvarpå Mia efter något betänkande helt allvarsamt svarade: »Jag ville gärna göra det, men jag får nog inte för mamma.» Hon förstod icke hvarför alla herrarna skulle skratta så mycket åt detta svar, så framt icke, såsom hon fruktade, det varit alldeles för mycket dumt, hvarför hon kände sig helt förlägen, gled ned från öfverstens knä och ville taga sin tillflykt in i barnkam-marens trygga hamn; men den gamle öfversten höll henne kvar, strök hennes rika bruna hår och sade: »Det var bra sagdt, min tös, du skall alltid först tänka på hur mamma vill ha det.» —

Nästa morgon, då de krigiska gästerna frukosterat, deras hästar höllos i beredskap utanför huset och en del manskap samlat sig på gården, stodo alla de fyra småflickorna i en klunga vid ett fönster i förstugan för att se på affärden. Mina hade med Mia en liflig öfverläggning i hviskande ton, som slutade med att Mina halfhögt men med eftertryck lofvade: »Om Mia vill göra det, så skall Mia få min gråa kissunge.» Mia tog saken i öfvervägande och gick sedan bort och ställde sig bredvid fanan, som under natten stått trygg och orörd utmed trappträcket i trots af alla möjligen kringgården lurande »fiender.» Minas förslag gick nämligen ut på ingenting mer och ingenting mindre, än att Mia skulle be öfversten om att låta utveckla den ärorika fanan. Men — men — huru

skulle det vara möjligt att be den stormäktige öfversten om en så viktig sak? »Hur skall jag *börja?*» tänkte stackars Mia.

Lyckligtvis började den mäktige mannen själf samtalet. »Se, här ha vi lilla Mia och hela småherrskapet», utropade han och skakade vänligt hand med alla de nigande flickorna, hvilka sedan hastigt retirerade till fönstret, med undantag af Mia, som med klappande hjärta stannade där hon var i närheten af fanan. Öfversten började åter skämta med henne i anledning af hennes benägenhet att följa med honom ut i kriget, men Mia öppnade ej sin mun förrän en betydelsefull hostning hördes från närheten af fönstret, där Mina stod nästan alldeles bortskymd af officerskapporna på närmaste klädhängare. Då utbrast Mia med dödsföraktande mod, utan tecken till förberedelse:

»Snälle öfversten, Mina ville så gärna» (en varnande hostning från Mina) — »*flickorna* ville så rysligt gärna se på den här fanan.»

»Säger du det, min lilla stumpa?» sade öfversten småskratande. »Ville flickorna så gärna se på fanan, hva' sa? Men lilla Mia själf bryr sig väl inte om det, säg?» —

»Jo visst», utropade Mia, och nu, sedan isen var bruten, var det alls icke svårt att tala om saken. »Jag ville så förfärligt gärna se på den fanan, som har varit med i så många slag, där svenskarna ha segrat.»

»Du skall få se den, min unge», sade öfversten. »Jag skall säga till att fanan utvecklas på gården alldeles invid trappan, så få ni se den riktigt på nära håll.» —

Mia fick stå tätt intill denna stolta fana, då dess dyrbara duk utvecklades och svajade för morgonvinden. Hon såg uppåt mot fanan, hon såg på den gamle öfversten, som stod och höll henne vid handen, och hon såg på fanbäraren, som lyftade den tunga fanan mot höjden, — hvarpå hon klappade fanstången rätt kärvänligt med den lediga handen och med bevekande ton ställde denna uppmaning till dess bärare:

»Tappa för all del inte fanan i någon strid, och låt *aldrig* fienderna få ta den!» —

Knappt voro orden ur hennes mun, förrän hon greps af en stark farhåga att hon nu »varit dum igen», men ingen skrattade. En omedveten rättning gick genom de närmaste leden af den på gården uppställda truppen, och den gråhåriga öfversten sade med egendomligt darrande röst: »Nej, *aldrig*, med Guds hjälp!» — hvarpå

han lyfte upp Mia, stor och tung som hon var, och gaf henne en äkta faderlig kyss. —

Mia såg honom aldrig mer. Han är nu längesedan död, och Mias hår har gränat — men den stunden minns hon så lifligt, som om den varit i går.

Men den gråa kissungen blef aldrig Mias egendom.

Charl. Nerman.

Litteratur.

Storgården. En bok om ett hem af *Karl-Erik Forsslund*.

Att Karl-Erik Forsslund har en mer än vanlig poetisk syn på tingen har han flera gånger visat, mest och bäst kanske i sin första publikation, *Skog*, där de små men så fina taflorna fyllde sina ramar utan något slags ansträngd passepartout, hvilket enkla men goda förfaringssätt förf. i undertecknads tycke i sina senare alster något frångått. Det förefaller nu snarare som om de stora, breda, jag höll nästan på att säga förgyllida, ramarna gjordes först, utan riktig tanke på om den tillämnade taflans stoff räcker att tänja ut i proportion. I mitt tycke har stoffet *icke* räckt till hvarken i Jungfru-Jan eller nu i denna. Ämnet är godt och bra i och för sig, alldeles förträffligt för den som är ägare af det, d. v. s. Karl-Erik Forsslund själf, och framförandet är både varmhjärtadt och välmenadt, på sina ställen målande, t. o. m. glänsande. Men — och nu är det ej meningen att vara elak utan endast uppriktig, — Karl-Erik Forsslund ut och in, vänd på alla sätt, i alla dagrar och skuggor, därtill är han ännu åtminstone ej tillräckligt intressant. Han kan godt bli det. Han har alltid visat poetiska ansatser i teorin, och sedan han nu i denna bok om ett hem också tyckes ha börjat praktisera dessa, vore det ju i hög grad att hoppas att hans recept på lifvet, skrifvet för universum, verkade hälsobringande först och främst på honom själf.

Gammalt folk håller ofta före, att »med ungdom och kärlek skall man ha öfverseende.» Så borde gammalt folk snarare än ungt läsa denna bok. Den sönderfaller i två alldeles skilda delar: den första ung, den andra kär. Händelsen är, som förf. själf säger vid ingången till den kärleksfulla delen, så godt som ingen, och det är ju intet fel i en nutida berättelse, man vill bara gärna ha någonting i stället. Här ersättes handlingen i första delen af hjältens, för öfrigt en af de egentligen bara två personerna i boken, Karl-Herman Bondesons absolut uttömmande skildringar af sin storstadsleda. Vi få på omkring 120 sidor — hela boken är 275 — så klart för oss som möjligt att det är kvalmig i hufvudstaden, vi få till slut riktig influensa i dessa ständiga irrfärder rundt rundt i »mörkret» och »ödsligheten» och »kylan» bland dessa »vältrande

människohopar», bland hvilka ingen enda individ ens är så pass lycklig som Karl-Herman, att han åtminstone afskyr sin tillvaro. Och till slut gör läsaren af fullaste hjärta det samma som Karl-Herman, »väntar — och det sida efter sida — att ett *något* skall komma», som för oss ut ur denna sannskyldiga jämmerdal, som Karl-Herman ej är så ensam om att uppskatta efter värde, som förf. tyckes tro, men som bara lyckligtvis inte så många ha vår hjältes tid och råd att så helt försjunka i.

Så ändtligen kommer bokens andra person, Birgit, in till staden och blir detta så länge väntade »något», en mission som både Karl-Herman och läsaren varit fullt medvetna om ända från bokens början. Och så drar man ett långt andetag och tänker: *nu*.

Nu börjar den andra, den »kära» delen, historien om hemmet på Storgården vid sjön Vessman i Dalarne. Och den börjar alldeles förtjusande med ett kapitel, där den gamla bondgården i midsommarsol står beredd att ta emot de båda människobarn, hvilkas hem den skall bli, där allt sjunger och ler i den harmoniska känslan af att vara »på sin rätta plats», och de gamla hopsamlade möblernas konversation, där de nu stå återbördade åt sig själfva och åt sin egen hedervärdighet, är alldeles mästerlig. Och nu är det som de båda människorna skola börja på att vara lyckliga, något som de också samvetsgrant, åtminstone hvad Karl-Herman angår, äro så länge — boken räcker, genom en hel årsperiod, hvars sommar, höst, vinter och vår utförligt skildras i sina respektive färgtoner, stämningar, arbeten och nöjen. Men nu är det att märka att Karl-Herman Bondeson framträder som ett så högst egendomligt species af släktet man. Hans föregående ungdom och naivitet låter ju mycket bra tänka sig hos ämnet till en man, men här gör han en så fruktansvärd saltomortal att han blir nästan — fruntimmer. Eller hvad sägs om en man, som med fiolspel och fröjd och alla slags fest-epitet piskar mattor och skurar golf, pillar landskap mellan innanfönstren, drar köttkvarn och stoppar korf, och detta icke som ett öfvergående duktigt hjälptag i behofvets stund utan som en påfallande fingervisning till alla äkta mäns — och andras också — efterföljd? Visserligen lugger han däremellan ved, gräfver diken, kör in hö, leker röfvar och viking, men dessa mera manliga idrotter mäktas ej skingra skuroset och matt-dammet, som hvarken tiden eller kvinnan ännu är tillräckligt »fullbordad» att öfverflytta på det manliga idealet. Och betecknande nog för det konstruerade och ohållbara i hela denna fantasi får man den uppfattningen, att icke ens Storgårdens egen husfru senterar detta slag af manlighet, hon Birgitta, som tillika med själfva den rödmålade och hemvarma bondgården verkar den enda verkligheten i hela lekstugan och som, så litet utförd hennes gestalt än är, i sitt lugn och sin stilla glada värdighet gärna gör skäl för Karl-Hermans smeknamn »den heliga.»

Emellertid bör det ju i denna själfva urnaturens apoteos ges en hel del luft och sol och friskt landlif. Det få vi också. Men

äfven här sakna vi den känsla af frigjordhet, den säkra och medvetna lycka, som ej först måste »måla hin på väggen» i form af kulturlivets afvisidor för att rätt kunna njuta sitt nyskapade paradiset.

— »Jag skall lära till bonde och präst, bruka jorden och tjäna Gud», säger Karl-Herman, men glömmer därvid att bondens lärdom går med tunga träskor och att hela gudstjänsten icke ligger i att följa liljornas på marken och fåglarnas under himmelen exempel. Vi måste ge honom rätt i hans egen utsägo, att han »för rätten är nybörjare, både som jägare, skogsvandrare och djurkännare», blott att vi frestas utsträcka nybörjarskapet än vidare.

Men som redan erkänts, vi *ha* fått daggdroppar af klaraste lyrik både på vers och prosa. Och vi vänta oss ännu många flera af den, som redan som nybörjare i naturen mäktar se »älgarna i släkt med tallarna» som ett »storvulet, tystlåtet och tankfullt folk.» Man tänker sig med glädje, att med uppfattning af sådana läromästare i konsten att lefva och njuta naturen skall Karl-Hermans citat:

»Og hvis du er rig, da er Livet rigt,
da synger det dig i Møde»

säkert en gång bli sanning för både honom själf och hans publikum, hvar de så än hafva sitt hems historia förlagd.

K. B.

Konsthistoria af Carl G. Laurin.

Som det nu är omkring tjugu år sedan en framställning af de sköna konsternas historia utkom på svenska och behovet af en sådan under senare tider, då intresset för skön konst varit i oupphörligt stigande, alltmera gjort sig gällande, bör detta arbete blifva välkommet både i hem och skola.

Endast de tre första häftena hafva hittills utkommit, men att döma efter innehållet i dessa lofvar arbetet att blifva särdeles förtäffligt. De innehålla en lättfattlig och tilltalande öfverblick öfver konsten i forntiden och den äldre medeltiden. Denna öfverblick är på samma gång kortfattad, ty förf:s afsikt är att gifva de senare konstepokerna, hvilka för oss böra vara af största intresse, ett större utrymme än äldre tidens. Illustrationerna äro mycket talrika och förf. har med verklig smak och stor sakkunskap valt sådana, som äro särskildt karakteristiska för den konstperiod de representera. Som stilen därjämte är klar, ledig och behaglig, kommer herr Laurins konsthistoria utan tvifvel att räknas bland årets värdefullaste boknyheter.

Vi återkomma till detta arbete i höst, då det föreligger afslutadt.

G. H—s.

Samlade berättelser af Ernst Ahlgren (Victoria Benedictsson.)

Andra upplagan.

Nästan som en uppenbarelse från en annan värld verkade på mig åsynen af de små häften med ofvanstående titel och prydda med författarinnans bild, då de föllo i mina händer. Victoria Benedictssons rika men komplicerade personlighet, som i allt hvad hon skref mer än de flesta författare gaf sig själf, frammanades därvid så lifligt för minnet och samtidigt hennes tragiska lifshistoria, så nära förbunden med hennes litterära lifsverk.

Det intryck Ernst Ahlgren både som författare och människa efterlämnat var alltför starkt för att det någonsin helt skall kunna utplånas. Men böcker glömmas fort i dessa den litterära massproduktionens tidevarf. Hur väl behöfver ej minnet uppfriskas äfven då det gäller arbeten, som bilda epok i ett lands vitterhet! Den nya upplagan af Ernst Ahlgrens berättelser, hvaraf under vårens lopp de första häftena utkommit, måste därför hälsas som en kär vän, hvaraf man emottagit ett oförgätligt intryck, ehuru under årens lopp de yttre dragen något fördunklats.

Det är alltid intressant att efter en viss tidrymd ånyo taga fatt på en författare man älskat. Det sker både med förväntan och tvekan. Det nöje man en gång erfarit hoppas man ju få förnya, men samtidigt kommer frågan: skall njutningen motsvara förväntningen? Vid en förnyad bekantskap med Ernst Ahlgrens berättelser skall man likväl göra den glädjande och helt visst ovanliga erfarenheten, att de med åren liksom vuxit och mognat. Man skall på nytt frapperas — och nu på ett långt klarare och medvetnare sätt — af den friska ursprunglighet, det tankedjup och den psykologiska skarpblick, som utmärker denna förf., egenskaper som alltid gjorde hennes arbeten intressanta och uppmärksammade, äfven innan hon vunnit den makt öfver språket, som gifvo hennes sista böcker äfven i formellt afseende en sann konstnärlig prägel.

Då den samling, som nu är under utgifning ännu väntar på sin komplettering, kan ett kritiskt skärskådande af dess olika delar ej ifrågakomma. En sådan torde ej heller vara behöflig, så kända och gouterade som Ernst Ahlgrens verk äro af den svenska allmänheten. Med dessa ord har jag endast velat påpeka det ypperliga tillfälle som härmed erbjödes litteraturvännen att åter upplifva bekantskapen med en förf., hvilkens arbeten alltid skola hållas i helgd af hennes landsmän.

L. D.

De Internationella kvinnokongresserna i Paris 1900.

Juni-kongressen.

För den första af de bebådade stora kvinnokongresserna som, i samband med världsutställningen i Paris, satts i scen af för

kvinnans intressen nitälskande personer i Frankrike, har nu ridån fallit. *Le second congrès international des œuvres et institutions féminines* har avslutat sina förhandlingar.

Internationella kvinnokongresser börja höra till ordningen för dagen eller rättare knappast ett år förgår utan att man har att anteckna en sådan. 1896 hade vi den stora Berlinerkongressen, i föl International Councils jättekongress i London, nu i år två i stor skala tilltagna Pariserkongresser, af hvilka, som sagdt, den första gått af stapeln, veckan den 18—23 sistlidne juni i Paris storartade Palais des Congrès. Äfven om intresset för dylika internationella företag alltid är vaket inom kretsar, som ha kvinnofrågans lösning till sin uppgift, så ligger det i sakens natur, att alla dessa så godt som årligen återkommande möten ej kunna påräkna en lika stor anslutning från utom kongresslandet verkande kvinnoföreningar. Af referaten att döma synes också den sista kvinnokongressen i Paris burit en mindre internationell prägel än sina föregångare i Berlin och London. Representanter från ett stort antal af världens civiliserade länder hade visserligen infunnit sig och de vanliga berättelserna och rapporterna från kvinnorörelsens olika centra förekommo. Men det franska elementet var dock förhärskande så väl hvad de föredragandes nationalitet, som hvad själfva ämnena för föredragen beträffar, hvilket gifvit anledning till den ganska befogade anmärkningen som t. o. m. från opartiskt franskt håll uttalats: »Man talar om en internationell kongress, men detta är ju en rent fransk kongress.»

Af svenska kvinnoföreningar hade endast *en* nämligen Svenska kvinnornas nationalförbund låtit representera sig, dels genom sin sekreterare fröken Maria Cederschiöld, dels genom en sin medlem fröken Ellen von Platen. Bland de till omkring 800 uppgående kongressmedlemmarna torde dock åtskilliga andra svenskar ha förekommit.

Det är den franska kvinnorörelsens högra flygel, som tagit initiativ till detta möte. (Septemberkongressen däremot, har sina ledare inom venstern, hvares hufvudkvarter tidningen »La Fronde's» redaktion anses vara.) Såsom ordförande fungerade Mile Monod, en dam, hvilken skaffat sig ett aktadt namn både inom och utom Frankrike för sina sträfvanden att på välgörenhetens väg höja sitt kön. Att föra ordförandeklubban inom en fransk församling, låt vara att denna hufvudsakligen består af representanter för det svagare könet, synes ej vara en lätt sak. Enligt hvad det berättas kom det hetsiga franska blodet mer än en gång i svallning under diskussionens gång. »Men det är ju precis som i deputeradekammaren!» var också den reflexion fransmännen själfva gjorde under förhandlingarnes gång. Däraf kan man döma att stämningen måtte varit liflig. Om till fromma för de behandlade ämnena lämna vi därhän.

Kongressarbetet var fördeladt i 5 sektioner:

1) Kvinnans betydelse inom välgörenhets- och räddningsarbetet under de senaste 50 åren.

- 2) Lagstiftning och moral.
- 3) Uppfostran.
- 4) Arbete.
- 5) Konst, vetenskap, litteratur.

De fem sektionerna sammanträdde om förmiddagarna samtidigt i olika salar inom Palais des Congrès. Mellan 2—5 ägde allmänna sammankomster rum i samma byggnings stora solennitetssal. Därvid framlades af sekreteraren i hvarje sektion en resumé af sektionsförhandlingarna jämte de därvid framställda resolutionerna (voeux). På detta sätt kunde hvar och en af kongressdeltagarna erhålla en sammanfattande bild af kongressarbetet, hvilket naturligtvis ingen hade tillfälle följa i alla dess detaljer. Denna anordning visade sig dock ej lika tillfredsställande i praktiken som den otvifvelaktigt var i teorin. Detta berodde dels på den något slappa ledningen, dels på fransmännens oemotståndliga lust att höra sin egen stämma. Så nöjde sig de refererande ej med en kort resumé, utan de talare, som redan låtit höra sig i sektionerna, gånge nu samma föredrag till bästa, fastän i en ännu vidlyftigare form, hvilket verkade oerhördt tröttnande. Mycket litet utrymme lämnades således åt diskussionerna och naturligtvis kommo härvid de utländska deltagarna till korta.

Hvarje plenum inleddes med 3 à 4 berättelser, afgifna af delegerade från olika länder. Därpå följde diskuterandet af programets frågor.

Den första sektionen, *filantropi* i olika former, hade en utslutande lokal prägel, ty den medförde oräkneliga berättelser öfver franska välgörenhetsinrättningar. Dessa stå för det mesta på konfessionel grund och sakna så godt som alldeles social betydelse. Karakteristiskt är t. ex. att de s. k. »arbets-skyddsföreningarna» *Oeuvres d'assistance par le travail*, väl gifva arbeterskorna skydd (secours) men föga lön (salaires). En röst från publiken anmärkte också ironiskt att äfven benämningen »skydd» var föga tillämpligt för en lön af 20 cent. i timmen, som dessa föreningar lämna. För öfrigt protesterades energiskt mot dessa välgörenhetsinrättningar, hvilka genom levererandet af billiga varor nedtrycka lönen för de andra arbeterskorna. Detsamma gäller om arbetet i straffanstalterna.

Inom den 3:dje sektionen, *uppfostning*, rådde stor enighet. Principen att den unga flickan hade rätt till samma bildningsmöjligheter som gossen och helst på samundervisningens grundval, synes vunnit erkännande öfver hela världen. Likaså hvad den 5 sektionen, *Vetenskap och konst* beträffar, inom hvilken flera intressanta föredrag höllas.

Hufvudintresset koncentrerade sig dock kring sektionerna *Lagstiftning och moral* och *arbete*. Vid diskuterande af de förstnämnda ömtaliga och svårlösta frågorna gingo isynnerhet meningarnas vågor högt och det kom en och annan gång till stormiga sammandrabbningar, framför allt vid debatterna för och emot den reglementerade prostitutionen samt vid behandlingen af den specifikt franska lagformeln »recherche de la paternité». Som bekant fritager den franska

lagen fadern från alla underhållsskyldigheter beträffande sina utom äktenskapet födda barn. Mot denna rättsvidriga förordning uppträdde på det skarpaste Frankrikes första kvinnliga advokat jur. dokt. Jeanne Chauvin och framlade för kongressen förslag till en lagparagraf, som gick ut på faderns medansvarighet i uppfostringsplikter gent emot de oäkta barnen. *Emot* hvarje lagbud i detta afseende talade bl. andra M:me Pognon, president i föreningen »Ligue française pour les droits de la femme,» framhållande att hvarje lagligen uppfordran till fadern att bidra till barnets underhåll var ett inkräktande på den »kvinliga värdigheten». Däremot fordrade hon statsbidrag för den obemedlade modern, vare sig barnen voro födda inom eller utom äktenskapet. Efter en i hög grad hetsig debatt stannade kongressen vid den af M:lle Chauvin föreslagna resolutionen.

Den sista sektionen behandlade frågan: *arbete*. Liksom i följ i England voro här meningarna rörande arbetsskydd mycket stridiga. Somliga fordrade lagligt skydd för arbeterskan, andra sågo räddningen endast i oinskränkt frihet. Förhandlingarna gäfvö för öfrigt ett intressant bevis på hur lätt det är att omstämna meningen hos massorna, när dessa icke stöda sig på en själförfärfvad och fast grundad öfvertygelse. Så hade man här tillfälle att bevittna det egendomliga skådespelet, hurusom församlingen den ena dagen, hänförd af M:me Pognons och andra talares vältalighet, uttalade sig för fullkomlig frihet, obegränsad arbetstid, intet skydd för barnsängskvinnor, intet förbud för nattarbete och hälsofarliga yrken; den andra dagen visade man sig, efter ett tal af M:me Vincent, lika entusiastisk för förbud för nattarbete inom konfektionsindustrin, medan man dagen därpå ej blott förordade arbetareskyddslagar för tjänarinnor utan t. o. m. lifligt anslöt sig till den af en talarinna framkastade meningen, att allt kvinnligt yrkesarbete vore ett socialt ondt som borde afskaffas. Diskussionen öfver denna paradoxala idé afklippes dock af den logiska invändningen, att blotta sammanträddandet af en kvinnokongress vore i och för sig bevis nog för det kvinnliga yrkesarbetets berättigande och nödvändighet.

På kongressens sista dag förekommo en del tacksamhetstal från åtskilliga delegerade och det hela slutades med ett anförande af ordföranden M:lle Monod, däri hon framhöll följande punkter såsom utgörande kongressens praktiska resultat: 1) Stiftandet af ett nationalförbund af franska kvinnoföreningar med anslutning till världsförbundet: The international Council of Women; 2) Tillsättandet af en komité af franska kvinnor för utarbetandet af en berättelse öfver kongressens förhandlingar och för genomförandet af de fattade resolutionerna; 3) Stiftandet af en fond för bildandet af ett arbeterskesyndikat.

Till den allvarliga delen af kongressen slöto sig naturligtvis en hel del fester, hvaribland särskildt den i »Le palais des femmes» på utställningsområdet, den af staden Paris i Hôtel de ville samt den tyska generalkommissariens i den ståtliga tyska utställningspaviljongen beskrivas som lyckade.

Den sistnämnda festen i »Pavillon d'Allemagne's» ståtliga palats vid utställningens »Rue des Nations» ger den tyska tidskriften, »Die Frauenbewegung», hvarur vi hemtat en del af ofvanstående referat, anledning till anställandet af följande reflexion:

»Tyska generalkommissariens fest för kvinnokongressens bestyrelse, för dess tyska och öfriga främmande delegerade saknar ej sin betydelse.

Långsamt men oemotståndligt tränger kvinnorörelsens idé in i alla civiliserade länder. För hvarje nytt år förvärfvar den sig erkännande af regeringar, furstar och myndigheter. Så vidt det är oss bekant utgick det första officiella erkännandet af kvinnorörelsen från franska regeringen, hvilken 1889 inbjöd till den första officiella kvinnokongressen i Paris. År 1893 följde Sverige, som på kung Oscar II uttryckliga önskan sände friherrinnan Rappe som sin representant vid den internationella kvinnokongressen i Chicago. År 1899 mottog drottningen af England medlemmarna af International Councils kongress i London. På den nu avslutade kongressen i Paris voro följande stater och deras öfverhufvud representerade: Drottningen af Holland genom M:me van Reenen, drottningen af Grekland genom M:me Parren, Förenta staternas regering genom Mrs Wright-Sewall, Ungerns handelsministerium genom M:me Rendvick, den ryska regeringen genom M:me Semetchkine, samt den kanadiska genom M:me Dandurand. Till dessa officiella erkännanden sluter sig nu det tyska rikets festliga mottagning.

Icke så att förstå, fortsätter tidningen, som om dessa framgångar beteckna att kvinnorörelsen i alla sina kraf numera kan påräkna ett obegränsadt tillmötesgående från statens och samhällets sida. De lagliga reformer som vi med så mycken ifver påyrka, den politiska och sociala likställigheten med mannen, som utgör kvinnorörelsens mål skall ännu länge efter år 1900 blifva oss förnekade. *Ett* ha vi dock vunnit: erkännandet af vår existens af stat och regering, erkännandet af vår sociala betydelse.»

Och i denna reflexion kunna vi instämma. Hvad än det faktiska utbytet af kvinnokongresserna må vara — och i likhet med alla andra kongresser torde det ej vara så synnerligt stort — ett betydande resultat är dock därmed vunnet: erkännandet af kvinnofrågans allmänmänskliga betydelse. Från den synpunkten sedt torde den senaste Pariserkongressen äfven kunna betecknas som ett steg framåt på kulturens väg.

*
*
*

En fredskongress, anordnad af *L'alliance universelle des femmes pour la paix*, som *La ligue des femmes pour le désarmement international* numera kallar sig, äger rum i Paris 25, 26 och 27 september. Kongressens syfte är att behandla sådana grenar af fredsproblemet, som speciellt falla inom området för kvinnornas verksamhet.

Programmet innehåller tre afdelningar: I. *Kvinnans roll som fredsapostel* (i hemmen, i skolorna, i hospital och fängelser, i säll-

skapslivet, i litteraturen o. s. v.); II. *Fredsarbetet inom uppfostran*;
 III. *Fredsprincipens praktiska tillämpning*.

Priset för deltagarna är 10 francs. Bref och försändelser adresseras till la Princesse Wiszniewska, 7 bis, rue du Débarcadère, Paris.

Ellen Fries Stipendiefond.

Insamlingen för Ellen Fries' Stipendiefond, som enligt vårt meddelande i ett föregående häfte inbragt inemot tre tusen kronor, pågår ännu under sommaren. Såväl för namnets som sakens skull har den kunnat påräkna ett lifligt intresse bland Dagnys läsekrets. Det är dock möjligt att en eller annan uppskjutit att teckna sitt namn, och till deras tjänst vilja vi påpeka att tillfälle därtill ännu gifves. Uppropet var af följande lydelse:

Ellen Fries' minne.

Kort före sin död yttrade Ellen Fries en önskan att inga kransar skulle pryda hennes bår, och hennes föräldrar ha ansett sig böra respektera hennes yttersta vilja. Men å andra sidan längta många att få gifva ett uttryck af sorgen öfver hennes bortgång och af den sympati, hvarmed de följt hennes lifsgärning. Under-tecknade tro sig därför endast uttala mångas önskan då de föreslå vänner och forna lärjungar till den affidna, att i stället för blommor på hennes kista hvar i sin mån lämna bidrag till stiftandet af *en stipendiefond för kvinnliga historiker*, afsedd att hugfästa den bortgångnas minne och främja den vetenskapliga historieforskningen, ett af hennes lifs främsta intressen.

Bidrag mottagas af undertecknade samt i Åhliniska skolan, å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå och af skattmästaren i Svenska Kvinnornas Nationalförbund (fröken H. Lundin, Tegnérlunden nr 12). För influtna bidrag kommer att redovisas i tidningarna.

<i>Gertrud Adelborg.</i>	<i>Gerda Nilsson.</i>	<i>Hanna Andersson.</i>
<i>Henrika Ramstedt,</i> f. Torén.	<i>Kerstin Bohman,</i> f. Ruffel.	<i>Eva Ramstedt.</i>
<i>Hilda Casselli.</i>	<i>Anna Retzius,</i> f. Hierta.	<i>Maria Cederschiöld.</i>
<i>Anna o. Mathilda Roos.</i>	<i>Elsa Eschelsson.</i>	<i>Ellen Sandelin.</i>
<i>Eva Fryxell.</i>	<i>Anna Tamm,</i> f. Bergendal.	<i>Anna Kruse.</i>
<i>Alfhild Tamm.</i>	<i>Sigrid Leijonhufvud.</i>	<i>Sigrid Ulrich.</i>
<i>Hulda Lundin.</i>	<i>Ellen Whitlock.</i>	<i>Sofi Nilsson,</i> f. Andersson.
<i>Karolina Widerström.</i>	<i>Hedda Åhlin.</i>	

— C. E. Lagerström —
FREJA-MAGASINET

STOCKHOLM

Lager af **Sybehör & Modevaror**

OBS! Order från Landsorten exp. skyndsamt.

Stockholms Dagblad.

Sveriges innehållsrikaste och jemförelsevis prisbilligaste tidning.

Rikhaltig Literaturafdelning.

Morgon- och afton-tidning.

Alltså snabbaste nyheter två gånger om dagen.

Aftontidningen med uteslutande nytt innehåll på alla afdelningar.

— Prenumerationspris —

Stockholmsupplagan:

för år .....**15:—** för kvartal **4:25**

» halft år **8:—** » månad **1:50**

Landsortsupplagan:

för år .....**10:—** för kvartal **3:—**

» halft år **6:—** » månad **1:—**

Nya Hushållsskolan

(för bildade flickor). Grundad 1881.

Föreståndarinna: Fröken H. Cronius.

Nya Hushållsskolans Matsalar

Vestra Trädgårdsgatan 19.

OBS! Särskild matsal för fruntimmer.

Anmälan.

Dagny utkommer 1900 med 20 häften, utgörande minst 28 tryckark.

Priset för hel årgång:

För medlemmar af Fredrika-Bremer-Förbundet ... kr. 3,50.

För icke medlemmar af Fredrika-Bremer-Förbundet » 5,00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 54 Drottninggatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå till ett pris af 30 öre för enkelhäfte.

Pristäflan

Fredrika-Bremer-Förbundet

utfäster härmed ett pris å **300 kronor** för den bästa, prisvärdig befunna skrift öfver ämnet:

Betydelsen af den gifta kvinnans myndighet för henne själf och för samhället.

Skriften bör innehålla en kortfattad redogörelse för den gifta kvinnans nuvarande rättsliga ställning i Sverige och i samband därmed något beröra den olika ställning, som i detta afseende intages dels af den ogifta kvinnan, dels, i vissa andra länder, särskildt Norge och Danmark, äfven af den gifta kvinnan.

På grundvalen af denna framställning böra — för att klargöra betydelsen af den gifta kvinnans myndighet — framhållas de allmänt mänskliga rättsprinciper, som kränkas genom hennes omyndighet inför lagen, samt de kulturella insatser, som därigenom gå förlorade för samhället.

Med pris belönad skrift betraktas som Förbundets egendom.

Täflingskrift, hvilken ej bör öfverstiga ett tryckark vanlig oktav, skall inlämnas till **Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, Stockholm, Drottninggatan 54, senast den 1 december 1900** och vara åtföljd af förseglad sedel, innehållande författarens namn och adress.

Adresser:

Fredrika-Bremer-Förbundet: Drottninggatan 54.

Rikstelefon 27 62. Förbundets byrå öppen 11—4. Allm. tel. 48 16.

F. V. O. Centralbyrå: Stora Nygatan 36

Rikstelefon 15 46 — Allm. telefon 27 15
är under vintern öppen alla helgfria dagar, utom lördagar, kl. 10—4.
För hjälpsökande kl. 1/2 10—11.

Föreningen Handarbetets Vänner: Brunkebergstorg 18.

Öppet 10—4.